

หอมดอกปีบ

ภญ.กฤติยา ไชยนอก

สำนักงานข้อมูลสมุนไพร คณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

ภาพจาก nuchitaterb.blogspot.com

หอม...หอม...หอมจัง หึ่มหนักลิ้นอะไรกันนะ

ช่วงปลายฝนต้นหนาวแบบนี้ หลายๆ ท่านคงได้มีโอกาสพบเจอกับเจ้าดอกไม้สีขาวที่บ้างก็ร่วงหล่นอยู่เต็มพื้นถนน บ้างก็บานเป็นช่อสีขาวเด่นอยู่บนต้น จนบางท่านอดใจกับความหอมของมันไม่ได้ เจอเมื่อไรเป็นต้องเก็บติดไม้ติดมือมาวางไว้ในบ้าน ในที่ทำงาน หรือในรถเพราะกลิ่นหอมของมันช่วยให้เรารู้สึกผ่อนคลาย บรรเทาความเหนื่อยล้า และเพิ่มความรู้สึกสดชื่นรื่นรมย์ได้ดีทีเดียวค่ะเรากำลังพูดถึงดอกปีบ ดอกไม้สีขาวๆ ก้านยาวๆ และมีกลิ่นหอมฟุ้งงงงง.....

ปีบ (*Millingtonia hortensis* L.f.) มีชื่อเรียกอื่นๆ คือ กาชะลอง กาดชะลอง, เต็กตองโพ และชื่ออังกฤษคือ cork tree, Indian cork tree เป็นพืชในวงศ์ BIGNONIACEAE ปีบเป็นไม้ยืนต้นขนาดเล็กถึงขนาดกลาง ผลัดใบ ลำต้นตรง สูงได้ถึง 25 ม. ใบประกอบแบบขนนก 2-3 ชั้น ใบย่อยรูปไข่แกมรูปหอก ปลายใบแหลม ขอบใบหยักเว้า หรือหยักกลมๆ หรือเรียบ โคนใบกลมมีต่อมขนอยู่ตรงมุมระหว่างเส้นกลางใบและเส้นใบ ดอกออกเป็นช่อใหญ่ตั้งตรง มีขนสั้นๆ มีกลิ่นหอม ดอกสีขาว กลีบดอกเชื่อมติดกันเป็นท่อยาว ออกดอกราวเดือนกันยายนถึงธันวาคม ติดผลราวเดือนพฤศจิกายนถึงกุมภาพันธ์ ผลเป็นฝัก ภายในมีเมล็ดจำนวนมาก

สรรพคุณตามตำรายาไทยระบุว่า ดอกมีสรรพคุณแก้ริดสีดวงจมูก ช่วยขยายหลอดลม แก้หืด ขับน้ำดี บำรุงกำลัง บำรุงเลือดดอกใส่ปนกับยาไทย มวนสูบทำให้ปากหอม รากใช้รักษาวัณโรค บำรุงปอด แก้หอบ แก้ไอ แก้เหนื่อยหอบและเปลือกช่วยแก้ไอ ขับเสมหะ

สารเคมีที่พบในดอกคือสารในกลุ่ม Glycosides คือ scutallerin, scutellarein-5-galactoside, salidroside, 2-phenyl rutinoside, 2-(3,4-dihydroxy phenyl)-ethyl glucoside, acetoside, phenyl propanoid glucosides, p-coumaryl alcohol glucoside, isoeugenol glucoside, cornoside, renygolone, renygoside B, renygol, renygoside A, isorenygol, millingtonine และสารในกลุ่ม Flavanoids คือ scutellarein-5-glucuronide, hispidulin, scutellarein, hortensin, 3,4-dihydroxy-6,7-dimethoxyflavone ที่พบในใบคือ hispidulin, β -carotene, dinatin, rutinoside ที่พบในผลคือ acetyl oleanolic acid ที่พบในเปลือกต้นคือ sitosterol, สารขมและ tannins ที่พบในรากคือ lapachol, β -sitosterol, paulownin และสารสำคัญที่นิยมนำมาศึกษาฤทธิ์ ขยายหลอดลมและบรรเทาอาการของโรค หอบหืดคือสาร hispidulin และ hortensin ซึ่งพบทั้งในส่วนของดอกและใบ

และเมื่อไม่นานมานี้มีงานวิจัยทางคลินิกที่พบว่าตำรับยาดอกบีบมีประสิทธิภาพในการบรรเทาอาการของโรคหอบหืดได้ โดยการพ่นสารสกัดน้ำจากตำรับยาดอกบีบด้วยเครื่องพ่นออกซิเจน แก้อาสาสมัครชายหญิงที่เป็นโรคหอบหืดจำนวน 30 คน อายุเฉลี่ย 46 ปี วันละ 3 ครั้ง ครั้งละ 3 มล. ซึ่งแต่ละครั้งจะห่างกัน 15 นาที พบว่าอาสาสมัครมีค่า Peak Expiratory Flow rate (PEFR) ดีขึ้นเกือบ 30% ซึ่งค่าดังกล่าวเป็นตัวชี้วัดประสิทธิภาพการทำงานของปอด แสดงให้เห็นว่าตำรับยาพ่นดอกบีบมี ประสิทธิภาพในการบรรเทาอาการของโรคหอบหืดได้ และการศึกษาฤทธิ์ ทางเภสัชวิทยาอื่นๆ พบว่า บีบมีฤทธิ์ ขับ สภาวะ ด้านแบคทีเรียกระตุ้นภูมิคุ้มกัน ด้านการอักเสบต้านอนุมูลอิสระ ปกป้องตับจาก สารพิษ ขับพยาธิ ฆ่าลูกน้ำยุง และต้านการชัก แต่ยังเป็นเพียงการศึกษาในระดับหลอดทดลองและ สัตว์ทดลองเท่านั้น

เอกสารอ้างอิง

1. นันทวัน บุญยะประภัสร์ อรุณช โศคชัยเจริญพร (บรรณารักษ์). หนังสือสมุนไพรไม้พื้นบ้าน เล่ม 2. กรุงเทพฯ : คณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล 2541.
2. ปริ้มเจนิยน มุ่งการดี. บีบ. จุลสารข้อมูลสมุนไพรปีที่ 8 ฉบับที่ 4 2534:17-19.
3. Kumari A, Sharma RA. A Review on *Millingtonia hortensis* Linn. Int J Pharm Sci Rev Res 2013;19(2):85-92.
4. Nagaraja MS, Paarakh PM. *Millingtonia hortensis* Linn. - a review. Pharmacologyonline 2011;2:597-602.
5. Surendra Kumar M, Astalakshmi N, Chandran J, Jaison J, Sooraj P, Raihanath T, et al. A Review on Indian cork tree - *Millingtonia hortensis* linn.F. World Journal of Pharmacy and Pharmaceutical Sciences 2014;3(10):256-71